

Doorslaggevend getuigen

Auteur: Kees Haak, tot voor kort universitair docent evangelistiek en missiologie aan de TU Kampen.

Spreken met een ander over Jezus begint met luisteren, dubbel luisteren zelfs: eerst tot je laten doordringen wat God zegt, meevibreren met de genade die in Jezus op aarde kwam. Daarna probeer je je gesprekspartner te leren kennen door goed naar haar/hem te luisteren. Je kruipt zoveel mogelijk in haar/zijn huid. Dan pas mag je rekenen op gesprekken die ook doel treffen.

Een gesprek aanknopen is een proces van ontmoetingen starten dat lang kan duren. Dit artikel beschrijft de praktijk van dat proces in tien stappen. Het is het tweede deel van een bewerking van het afscheidscollege dat Kees Haak op 7 januari gehouden heeft op het symposium 'Gereformeerde missiologie vandaag en morgen' dat er ere van zijn afscheid georganiseerd werd door de TU Kampen. In het eerste deel beschrijft Haak achtereenvolgens de visie achter alle missionaire benadering, het kader en de parameters, en de uitdagingen waar je voor komt te staan. De volledige versie van het artikel staat in *De Reformatie* van 7 maart 2014, te bestellen via administratie@dereformatie.nl.

Praxis: Het tienvoudige pad

Dit stappenplan biedt een systematisch overzicht van wat er in een serie van gesprekken gaat gebeuren. Je kunt je ermee voorbereiden op de diverse fasen in het proces. Het is nadrukkelijk geen chronologische volgorde van de gesprekken. Soms schiet je direct door naar stap 4 of 5 bijvoorbeeld, dan weer moet je terug naar stap 2 of 3. Om te voorkomen dat het proces doel- en oeverloos is, is het wel belangrijk is dat alle stappen aan bod komen. Het hele proces moet daarbij voortdurend ingebed zijn in het persoonlijk gebed en in de betrokkenheid van de gemeente.

1. Globale oriëntatie

In elk op zich willekeurig gesprek kun je proberen iemand te leren kennen door goed te luisteren, ook naar wat zij/hij niet zegt, en door goede vragen te stellen. Je spant je ervoor in te ontdekken waar zij op focust, welke verwachtingen zij heeft, welke hulp hij nodig denkt te hebben. Misschien ontdek je al vrij snel welk religieuze visie zij er op na houdt. Het begint met een open gesprek dus, hartelijk, belangstellend, ook door jezelf bloot te geven. Oefen thuis op een serie vragen die je zo uit de mouw kunt schudden. Blijf volgend en vragend meedenken met je gesprekspartner en schep ruimte voor een vervolgesprek.

2. Theoretisch onderzoek

Bestudeer de wereldbeschouwing en/of religievisie die je meende te ontdekken bij je gesprekspartner. Verdiep je in aandachtsvelden als godsdienst, ideologie en cultuur. Ook al ken je de betreffende opvattingen globaal, nu komt het eropaan daar dieper op in te gaan, ze te begrijpen, te analyseren, en er de aantrekkingskracht van te proeven. Vergelijk ze na grondige bestudering met het christelijk geloof

3. Persoonlijke kennis

Met je opgedane kennis ga je opnieuw het gesprek in. Nu merk je dat veel van de items die je hebt bestudeerd niet van toepassing zijn op je gesprekspartner. Hij of zij gelooft namelijk niet volgens het boekje (*faith*), maar houdt vast aan een eigen versie ervan (*believe*). Dat hoeft je niet van de wijs te brengen, het is eerder een reden tot doorpraten over die verschillen en de gesprekspartner beter te leren kennen.

4. Ervaring met het evangelie

Nu probeer je een brug te slaan naar het evangelie, heel simpel door te vragen wat hij of zij van de Bijbel weet, van Jezus, kerk, geloof, God, noem maar op. Schrik niet van mogelijk negatieve gevoelens vanwege verleden, teleurstelling of aversie. Laat het allemaal komen, laat je desnoods maar beledigen voor het kwaad van de kerk. Het gaat hier nog steeds om luisteren, dus ga niet tegenspreken en al helemaal niet goedpraten. Goed luisteren leidt ertoe dat je ontdekt wat er achter de woorden zit en wat onuitgesproken blijft. Houd ook rekening met gespeelde onervarenheid of juist imponerende kennis.

5. Puin ruimen

Pas nadat je gesprekspartner helemaal uitgesproken en misschien wel uitgeraasd is, komt het moment om te reageren. Nooit om te verdedigen, de kerk in bescherming te nemen, het verleden te bagatelliseren of de gevoelens van je gesprekspartner te negeren. Eerder het tegendeel: de pijn moet naar boven komen, moet bij wijze van spreken tastbaar worden. Dan pas kom jij aan bod. Niet met mensen, maar met Jezus, met God, met de Bijbel. Geldt al die woede nu ook Jezus? Lag de ervaren ellende aan Hem? Was God afwezig in die ziekte, dat ongeluk, die oorlog of ramp? Er zijn wel boeken die je kunt lezen met een top tien of top honderd antwoorden op moeilijke vragen. Maar voor je gesprekspartner moet jij zelf spreken, regelrecht vanuit jouw eigen geloof, ook als dat aangevochten is. Daarom is spreken over het geloof ook puin ruimen, schepje voor schepje.

6. Evangeliepresentatie

Vraag ruimte om het hele evangelie in kort bestek te mogen vertellen. Dit is geen opdreunen van het apostolicum, al mag je dat wel als leidraad gebruiken, maar een zelf geformuleerd en doorleefd verhaal over God in Christus. Oefen dat voor jezelf, niet als lesje dat je uit je hoofd leert, maar met kernthema's en sleutelwoorden, 'het evangelie op een luciferdoosje'. Je presentatie duurt drie tot vijf minuten. Op elk onderdeel ben je in staat een toevoeging te geven wanneer daar om gevraagd wordt.

7. Op zoek naar de drempel

Nu is het van belang om de reactie op het evangelie te peilen. Hoe reageert je gesprekspartner, in woorden, daden, houding? Waar is instemming, waar verzet? Wees daarin solidair. Ook bij jou schuurt het evangelie. Je kunt erover meepraten. Reflecteer samen en ontdek welk aspect van het evangelie problemen oproept, verzet, afwijzing, kwaadheid. Dat is de drempel voor geloof, in zekere zin de afgod.

Je raakt hiermee wel aan een grens. Een mens staat voor God. Luistert hij, buigt zij het hoofd, gehoorzaam? Of wordt de keus uitgesteld, niet door tekort aan kennis, maar door ongehoorzaamheid of onwil (Mat. 23:37; Rom. 1:5)? Een poos kan iemand argumenten tegen geloven bedenken, maar ten slotte kan hij niet langer verbergen dat hij eenvoudigweg niet wil. Het ongeloof is inderdaad zijn eigen schuld.

8. Ontwikkeling van de tegenspraak

Nu pas komt het moment om tegen te spreken: als getuige in een rechtszaal materiaal op tafel leggen waar niemand omheen kan. De Bijbel spreekt hier over weerleggen (2Tim. 4:2). Gebruik daarbij geen botte bijl, maar ga in op die punten die pijn doen. Benoem de drempel, de afgod die je waarneemt met zoveel woorden en zoom erop in met een passend en adequaat concept of woord dat aan het evangelie ontleend is. De kunst is om ad rem die drempel aan te raken, de pijn te voelen en toch diep door te steken. De gesprekken van Jezus zijn allemaal geschikte leerstof voor evangelisatie, om te zien hoe Christus onder de oppervlakte de afgod aanwijst en bestrijdt. Lees die gesprekken en vraag je af waarom Jezus soms zo lieflijk, dan weer zo hard en bot reageert. Analyseer het verloop van het gesprek.

Doorzie de schijn van verwijten, van uitstellen, van afwachten. Dan treft elk woord van Jezus precies het hart van zijn gesprekspartner. Met die goddelijke precisie kunnen wij Jezus niet volgen, maar we kunnen wel de patronen ontdekken in zijn spreken.

9. Oproep tot beslissing, inclusief de implicaties

Ooit breekt het moment aan dat gevraagd moet worden naar een beslissing, vaak in de vorm van een uitnodiging. In de Bijbel ook als oproep of bevel: geloof het evangelie, bekeer je! Het is de oproep tot gehoorzaamheid (Dordtse Leerregels 2:5). Wie die vraag ontijdig stelt, zet de gesprekken onder druk; wie die vraag niet stelt en voor zich uit schuift, torpedeert en blokkeert zending in de kern. Wie uit schaamte terugdeinst om die vraag te stellen moet zich afvragen of de serie gesprekken wel doelgericht en *to the point* geweest zijn. Wie de vragen wel stelt, doet dat bescheiden, om te helpen. Zij of hij treedt op als heraut van Christus: 'Laat je met God verzoenen!' (2 Kor. 5:19). Het antwoord op deze oproep kan op twee manieren uitvallen.

Positief

Je gesprekspartner belijdt Jezus als zijn Heer en Heiland. Aarzelend soms, schoorvoetend, maar toch beslist, met ogen die vragen te hulp te komen bij resterend verzet en ongeloof (Marc. 9:24). Dan breekt het moment aan van de vrijspraak van schuld en wegneming van de schaamte. Het is aan te bevelen zo'n moment op een of andere manier vast te leggen. Uiteraard in dankgebed, maar ook door uit te spreken, op te schrijven wat de doorslag gaf. Niet als een sacramentele bekeringsverklaring die bij twijfel uit de kast kan worden gehaald, maar als de herinnering aan de doorbraak van de genade.

Dan volgt de verdere berichtgeving en inlijving in de gemeente van Christus, door belijdenis, doop en viering van het avondmaal. En natuurlijk het getuigenis van de pasbekeerde en het feest met de gemeente. Een zendingstaak is afgerond. De doorgroei in geloof, de heiliging en de eventuele bekwaamaking tot getuigend christen is nu de verantwoording van de hele gemeente.

Negatief

Het kan ook anders gaan, waarbij zelfs de ruimte voor doorspreken je ontnomen wordt. De bron van ongeloof is benoemd, besproken, herkend, maar niet opgeruimd. Er is sprake van onwil om over de drempel te komen. Zolang deze drempel gehandhaafd blijft is er geen reden andere aspecten van het geloof uit de kast te halen. De reactie hierop mag niet uitblijven. Je bent geroepen je gesprekspartner te confronteren met de uiterste ernst van deze beslissing: verder gaan op deze weg leidt tot dood, ondergang, verwijdering uit Gods aanwezigheid.

Let op dat je dit voorwaardelijk formuleert: als je dit pad volhoudt, dan loopt het bitter slecht met je af. Tegelijk hoop en bid je dat de gesprekspartner ooit in zijn leven tot bezinning komt. Hoe dat afloopt, is aan God. Jij kunt God niet dwingen. Erken dat als de wegen na die intense samenspraak toch uiteen gaan. Geef ook dat bericht door aan de gemeente en blijf voor je gesprekspartner bidden.

10. Voorwaardelijk aanbod tot vervolg

Je gaat uit elkaar, maar niet zomaar. Beloof dat je bereid bent opnieuw te spreken met je gesprekspartner over het geloof, maar dan nadrukkelijk gericht op de aangewezen drempel, niet over allerhande andere aspecten en motieven. In alle oprechtheid zijn jullie samen tot het aanwijzen en benoemen van *deze* afgod gekomen. Daar kun je dan later niet omheen lopen, maar die moet worden opgeruimd en de afgod afgezworen. Zolang dat niet gebeurt, blijft de gesprekspartner met de dreiging van het oordeel zitten. Hij is verantwoordelijk voor zijn ongeloof, niet jij. Jouw taak is volbracht. Het is nu tussen hem en God. En jij krijgt tijd en verantwoordelijkheid voor een nieuwe ronde, met andere gesprekspartners.

Slot

Elke missionaire benadering is een vorm van het verder brengen van het getuigenis van de apostelen. Zij zijn dé legitieme getuigen over Jezus. Hun getuigenis is betrouwbaar. De kerk heeft dat getuigenis gekregen in de canon van het Oude en Nieuwe Testament, om het te bewaren, te bewaken en uit te dragen – ten koste van alles, ook als martelaarschap opdoemt. Het Griekse woord voor getuige is *martyr*. Hij staat bloot aan verzet en tegenspraak, soms tot de dood aan toe.

Het Grieks kent maar één woord voor getuige en martelaar. Ook in de kerk- en zendingsgeschiedenis is het verschil soms maar flinterdun. Maar hun getuigenis gaf wel de doorslag tussen dood en leven. Houd goede moed, Christus heeft de wereld overwonnen, (Joh. 16:33).